

Софія РОСА-ЛАВРЕНТІЙ

ПОГЛЯД ІНШОГО

Презентація видання “Українська сцена у полікультурному просторі Австро-Угорщини (друга пол. XIX – поч. XX ст.)”

Навесні 2017 року кафедра театрознавства та акторської майстерності Львівського національного університету імені Івана Франка презентувала мистецькій та науковій читацькій аудиторії нове видання – хрестоматію за матеріалами австрійської преси: “Українська сцена у полікультурному просторі Австро-Угорщини”. Ідея видання та загальна редакція – завідувача кафедри театрознавства та акторської майстерності, народного артиста України, професора Богдана Козака, упорядкування текстів та науковий коментар – старшого викладача кафедри, завідувача відділу культурно-просвітницької роботи Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка Романа Лаврентія; переклад з німецької мови – доцента кафедри іноземних мов Володимира Кам’яця. Книга є збіркою не відомих у сучасному науковому обігу, а тому й неопрацьованих театральних текстів німецькомовної австрійської преси, у яких віддзеркалювалось також і українське театральне життя. Ці тексти сьогодні унаочнюють міжкультурну комунікацію, контакти у багатонаціональному просторі Австро-Угорської імперії і по-своєму виствітлюють українську частку в ньому.

Написання будь-якої історії, чи то політичної, чи культурної, чи, зокрема, театральної – справа не проста. Хоч би як доскіпливо цю історію вивчали, хоч би на які дійсні факти спиралась дослідники, кут зору, з якого на них дивиться та оцінює дослідник, буде завжди суб’єктивним, а тому неоднозначним. Читаючи історію (держави, нації, театру), ми бачимо часто авторську інтерпретацію подій, і це звично, бо будь-яка історія потребує єдиного узагальнення та висновків. Однак, час від часу важливо озиратися, щоб ще раз глянути на відомі події чи знаних осіб з дещо іншої перспективи. А тоді мусимо повертатись до автентичних текстів – у випадку з історією театру – до рецензій, відгуків сучасників у пресі того чи іншого періоду. З цією метою згадана вище кафедра раніше вже оприлюднила кілька збірників театральної публіцистики українських авторів кінця XIX – поч. XX ст. Натомість нова хрестоматія: “Українська сцена у полікультурному просторі Австро-Угорщини” – це збірник театральних відгуків на виступи українських театрів у Львові, Чернівцях, Станіславові (нині – Івано-Франківськ), Бродях, Перемишлі, Києві, відгуків, що вийшли з-під пера неукраїнських авторів, а відтак

оцінки більш відсторонені, значно різкіші, критичніші.

Завдяки стипендії Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) старший викладач кафедри театрознавства та акторської майстерності ЛНУ імені Івана Франка Р. Лаврентій отримав можливість упродовж чотирьох місяців опрацьовувати недоступні у Львові видання – безпосередньо у стінах Австрійської національної бібліотеки Відня. Певним підсумком науково-пошукової роботи стало упорядкування зібраних матеріалів у форматі хрестоматії. Збірник дає можливість подивитись на український театр з іншого кута зору, так би мовити, ззовні, побачити його очима представників інших культур. Такий погляд доповнює картину розвитку українського театру, робить її об’ємнішою, різнобарвнішою, живішою.

Презентація книги відбулася 3 квітня 2017 року у Дзеркальній залі ЛНУ імені Івана Франка. Своїми думками щодо видання поділились робоча команда, яка працювала над хрестоматією, а також – перші читачі, зокрема проректор із науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці Університету проф. Марія Зубрицька, котра зауважила, що Львівський університет та його історія є своєрідною моделлю співіснування різних культур у межах одного середовища. Саме цю полікультурність висвітлено на сторінках презентованої книги. Натомість професор Богдан Козак наголосив під час презентації, що книга – наслідок багатолітньої плідної співпраці Львівського університету із Представництвом Австрійської служби академічних обмінів (OeAD) у

Презентація видання “Українська сцена у полікультурному просторі Австро-Угорщини (друга пол. XIX – поч. XX ст.)” у Дзеркальній залі ЛНУ ім. Івана Франка. Зліва направо: Роман Крохмальний, декан факультету культури і мистецтва; Андреас Веннінгер, директор Представництва ОеАД у Львові; Богдан Козак, завідувач кафедри театрознавства та акторської майстерності; Марія Зубрицька, проректор з міжнародної співпраці; Роман Лаврентій, старший викладач кафедри театрознавства та акторської майстерності, упорядник видання.

Львові. Адже саме Представництво ОеАД сприяло залученню фінансової підтримки Ротарі-Клубу міста Мьодлінг (Австрія) – для проведення контент-дослідження австрійської преси українським театрознавцем Р. Лаврентієм, а відтак підтримало його наукове відрядження до Відня. Про готовність підтримувати й інші наукові проекти кафедри театрознавства та акторської майстерності ЛНУ імені Івана Франка говорив під час презентації аташе з питань науки і освіти Посольства Республіки Австрія в Україні, директор Представництва ОеАД у Львові Андреас Веннінгер. Акцентуючи увагу на новому виданні, він висловив переконання, що хрестоматія сприятиме ще більшому поглибленню співпраці між Україною та Австрією.

За словами упорядника книги Р. Лаврентія, головна ідея праці – висвітлення міжкультурної співпраці багатьох народів Австро-Угорської імперії – у руслі становлення і розвитку українського театрального процесу. Він зазначив, що “...погляд німецькомовної преси не є відповіддю на всі питання про особливості розвитку українського сценічного мистецтва, але цей погляд може бути дзеркалом для того, щоб ми могли побачити самих себе”.

Своїми враженнями про роботу над книгою також поділилися перекладач Володимир Кам’янець і літературний редактор Ніна Бічуя. Окрім того, розповіли про власні рефлексії щодо видання доктор Агнешка Ваніцька з Ягеллонського університету (Краків, Польща) та кандидат мистецтвознавства, театрознавець Майя Гарбузок (Львів).

Серед публікацій хрестоматії, яка охоплює період з 1864 по 1918 рр., спочатку з’являються досить невиразні відгуки про окремих українських акторів, що може свідчити про багато моментів: від слабкого зацікавлення українським театром німецькомовної преси до невисокого статусу українців поміж представників іншомовного середовища. Проте, з часом перед читачем поступово відкривається зовсім інша історія. Дедалі частіше з’являються захоплені відгуки на гру українських акторів (таких відомих сучасникам, як Ф. Лопатинська, Н. Левицька, Й. Стадник, В. Коссака...), диригентів (наприклад, М. Коссака), режисерів (О. Бачинський, Й. Стадник, С. Чарнецький) і, зрештою, окремі рецензії на вистави українських театральних труп. Чого вартий вражаюче непомилний, майже пророчий відгук одного з рецензентів про гру ще молодого і зовсім незнамого Леся Курбаса! (Обов’язково прочитайте його, бо такому мистецькому чуттю – бачити майбутні таланти – позаздрить будь-який сучасний театрознавець).

У відгуках, рецензіях і навіть коротких інтерв’ю ще виразніше постає подиву гідна жага українських акторів творити свій театр у насправді злиднених умовах в порівнянні зі становищем австрійських, польських акторів межі XIX – XX ст. Насправді тільки з погляду австрійського критика ми можемо зараз “побачити і звернути увагу” на “...неймовірно худющого М. Коссака...”, котрому все ж підкорялася могутня музика Р. Вагнера, на Ф. Лопатинську, котрій бракло європейської грації та витонченого костюму, а все ж вона захоплювала глядачів своїм неймовірним голосом.

Словом, книжка цікава і цінна якраз такими, часом несподіваними, “поглядами” німецькомовних сучасників на відомих нам сьогодні українських акторів, котрі формували, творили історію нашого національного театру. Приємно також, що у книзі є багато ілюстрацій: світлин із спектаклів, портретів акторів, афіш до вистав, про які згадується у текстах, – це ще виразніше візуалізує ті історії, що постають перед читачем.

Формат хрестоматії, яка чи не вперше доносить до широкого кола українських театролюбів автентичні публіцистично-критичні тексти, закликає та навіть провокує до критичного мислення, узагальнень та власних висновків щодо розвитку та місця українського театру у багатокультурному просторі Львова, Чернівців, Станиславова та інших міст кінця XIX – поч. XX ст. Книга безперечно буде корисною і цікавою як науковцям, так і студентам у процесі дослідження/вивчення української театральної історії. Значно спростить пошук інформації про потрібного актора чи автора іменний покажчик у кінці видання, а тому надіємося, що хрестоматія для багатьох стане вдячною підручною лектурою.